

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРУП ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

КОРОПАТНИК Ігор Михайлович - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і права Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УДК 342.95

У статті аналізуються особливості інформаційного забезпечення діяльності груп цивільно-військового співробітництва в умовах проведення антитерористичної операції на Сході України. Визначено проблеми, які перешкоджають проведенню ефективної інформаційної політики у вказаному напрямку.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, Збройні Сили України, групи цивільно-військового співробітництва, інформаційна політика, антитерористична операція.

В статье анализируются особенности информационного обеспечения деятельности групп гражданско-военного сотрудничества в условиях проведения антитеррористической операции на Востоке Украины. Определены проблемы, которые препятствуют проведению эффективной информационной политики в указанном направлении.

Ключевые слова: информационное обеспечение, Вооруженные Силы Украины, группы гражданско-военного сотрудничества, информационная политика, антитеррористическая операция.

The article analyzes the characteristics of the Information Management group of civil-military cooperation in terms of anti-terrorist operations in the East of Ukraine. Identified problems that hinder the implementation of an effective information policy in this direction.

Key words: information security, the Armed Forces of Ukraine, a group of civil-military cooperation, information policy, anti-terrorist operation.

Визнання інформаційного забезпечення важливим елементом підтримки бойових дій – це стала практика провідних країн світу, країн-членів НАТО та інших військових союзів. На момент започаткування антитерористичної операції в Луганській та Донецькій областях питання її інформаційної підтримки було, на жаль, проігноровано. Як наслідок, ряд службово-бойових завдань підрозділами Збройних Сил України були або не виконані або виконані не в повному обсязі, що призвело до неповоротних втрат серед військовослужбовців. Блокування пересування військових колон, перешкоджання виконанню

завдань військових підрозділів, передача розвідувальної інформації протидієчній стороні – це лише деякі видимі наслідки ігнорування інформаційної складової забезпечення бойових дій. Вказане обумовлює актуальність дослідження проблем інформаційного забезпечення діяльності Збройних Сил України в цілому і груп цивільно-військового співробітництва зокрема.

Проблеми інформаційного забезпечення державних органів, компетенція яких включає забезпечення національної безпеки, досліджувалися у роботах І.В. Арістової, К.І. Белякова, В.М. Бегми, В.М. Брижка, А.В. Воз-

женікова, В.П. Горбуліна, А.Б. Качинського, А.А. Кокошина, О.В. Копана, І.Ф. Коржа, В.А. Ліпкана, А.І. Марущака, В.Я. Настюка, Е.Н. Ожиганова, В.Г. Пилипчука, В.С. Цимбалюка, О.Н. Ярмиша та інших авторів. Разом з тим проблематика інформаційного забезпечення діяльності Збройних Сил України та їх окремих підрозділів, у тому числі в сфері цивільно-військового співробітництва, досліджена ще недостатньо.

Метою написання статті є висвітлення особливостей інформаційного забезпечення діяльності груп цивільно-військового співробітництва в умовах проведення антитерористичної операції на Сході України.

Історія створення структур цивільно-військового співробітництва в органах військового управління збройних сил країн НАТО, яка розпочинається у другій половині 80-х років ХХ століття, пов'язана з численними міжетнічними конфліктами на територіях країн Південної та Східної Європи, для врегулювання яких залучалися міжнародні миротворчі контингенти.

З урахуванням досвіду операцій на території колишньої Югославії, військові аналітики НАТО дійшли висновку, що застосування військової сили, власне, вже не є вирішальним фактором для досягнення кінцевої мети. Найвні виклики і загрози потребують постійного моніторингу цивільного середовища, всебічного вивчення і прогнозування впливу громадянського суспільства на дії військових багатонаціональних сил. Саме це забезпечує ефективне проведення заходів цивільно-військового співробітництва під час застосування міжнародних миротворчих контингентів [1].

Ідея щодо створення таких структур у складі Збройних Сил України виникла у 2005 році. Цей період характеризується активною участю в миротворчих операціях під егідою ООН. Пропозиції щодо введення в склад миротворчих контингентів компонентів СІМІС пов'язувались з необхідністю підвищення ефективності виконання завдань національними підрозділами [2, с.12].

Усвідомлення важливості підтримки військових дій місцевим населенням реалізува-

лося у створенні пілотного проекту цивільно-військового співробітництва Генерального Штабу Збройних Сил України. Започаткована робота з місцевим населенням, представниками органів місцевої влади, волонтерськими організаціями, міжнародними благодійними організаціями дозволила оперативно вирішувати нагальні проблеми, пов'язані із забезпеченням життєдіяльності мешканців районів проведення антитерористичної операції. У свою чергу, це сприяло зниженню напруження у відносинах між населенням та військовими підрозділами.

Нормативно-правові засади інформаційного забезпечення діяльності груп цивільно-військового співробітництва в Україні було закладено в базових нормативно-правових актах у сфері національної безпеки. Так, відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» до загроз в інформаційній сфері було віднесено намагання маніпулювати суспільною свідомістю, зокрема шляхом поширення недостовірної, неповної або упередженої інформації. Основним напрямком державної політики в цій сфері було визначено вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору та протидії і монополізації інформаційної сфери України [3].

Фіксація цих положень в Законі «Про основи національної безпеки» є абсолютно логічною, однак їх практична реалізація потребувала цілеспрямованої діяльності суб'єктами, на яких було покладено виконання відповідних завдань.

Ігнорування положень закону призвело до негативних подій на сході України, в Криму та на деяких окремих територіях інших регіонів.

Спроби виправити ситуацію в сфері інформаційної безпеки сприяли затвердженню низки правових документів. Хоч і з запізненням, в них було визначено напрями державної політики у вказаній сфері. У Стратегії національної безпеки, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [4], до актуальних загроз національній безпеці віднесено інформаційно-психологічну війну, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до

дійсності викривленої інформаційної картини світу та відсутність цілісної комунікативної політики держави. Для забезпечення інформаційної безпеки вважається за необхідне протидіяти інформаційним операціям проти України, маніпуляціям суспільної свідомості, поширенню спотвореної інформації та інше. Також передбачена розробка і реалізація скоординованої інформаційної політики органів державної влади.

В Указі Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» №555/2015 [5] в розділі «Цілі та основні завдання воєнної політики щодо інформаційної безпеки» в якості останніх визначено удосконалення державної інформаційної політики у воєнній сфері; попередження та ефективна протидія інформаційно-психологічним впливам інших держав.

Як ми бачимо, відмінність цих документів в питаннях забезпечення інформаційної безпеки – це закріплення у другому з них термінів «попередження» та «ефективна протидія» інформаційному впливу. Зважаючи на терміни підписання цих документів, цілком логічно виникнення уточнених визначень щодо завдань в сфері інформаційної безпеки.

Також в останньому нормативно-правовому акті з'являється термін «спеціальні інформаційні заходи впливу». Він застосовується до діяльності, що проводиться на території Донецької та Луганської областей.

З позиції реалізації практичних завдань у сфері забезпечення інформаційної безпеки більший інтерес, безумовно, уявляє Указ Президента України №555/2015. В ньому впроваджено дві актуальні позиції, які покладені в основу діяльності груп цивільно-військового співробітництва в зоні АТО, а саме: «З метою переваги над воєнним противником мають бути посилені заходи з реалізації державної інформаційної політики. Забезпечення інформаційної складової воєнної безпеки здійснюватиметься шляхом запровадження ефективної системи заходів стратегічних комунікацій у діяльність органів сектору безпеки» (п.41).

Розглянемо можливість практичної реалізації цих положень детальніше. Як відомо, інформаційний вплив на групи населення здійснюється різними формами і методами та за допомогою різних комунікативних засобів.

Досвід проведення військових та миротворчих операцій НАТО, США та інших держав реалізувався в базові положення концепції цивільно-військового співробітництва, які в подальшому були відображені в більшості керівних документів НАТО. Цікавим для нас є положення про інформаційне забезпечення діяльності підрозділів НАТО, концепцію якого для кожної операції на окремих територіях готують фахівці СІМІС перед її проведенням.

Загальновизнана практика проведення інформаційного впливу, достатнього для отримання підтримки у місцевого населення (в залежності від специфіки регіону), дозволяє окреслити термін впливу – від трьох до чотирьох місяців. Інформаційний вплив на місцеве населення здійснюється через засоби масової комунікації (ТВ, Інтернет, радіо, друкованих видань), а також шляхом розповсюдження інформації через ключових суб'єктів комунікації – осіб, які мають вплив на місцеве населення (представники органів місцевої влади, політики, бізнесмени, формальні та неформальні лідери).

На сьогоднішній час, на жаль, запевнення представників Міністерства інформаційної політики України та інших посадових осіб щодо позитивних змін та наявності інформаційного впливу на населення через комунікативні засоби України не відповідають в повній мірі дійсності. В зоні проведення антитерористичної операції на віддаленні 30-40 км від лінії зіткнення супротивник має абсолютну перевагу у питаннях інформаційного впливу. Моніторинг, здійснюваний групами цивільно-військового співробітництва, дозволяє стверджувати, що у 30 кілометровій зоні інформація з різних джерел комунікації – радіо, ТВ, інтернет – надходить з протилежної сторони. Інтернет-провайдер, який надає послуги фізичним та юридичним особам в Луганській області, знаходиться в м. Луганськ.

На нашу думку, найбільш слабкі місця забезпечення інформаційної підтримки дій

Збройних Сил України полягають у неспроможності здійснення превентивних заходів. Майже єдиний структурний підрозділ Збройних Сил України – Управління цивільно-військового співробітництва – на даний час готує підґрунтя для створення інформаційного продукту, що може бути використаний для впливу на місцеве населення.

Асоціювання людини у формі з позитивними подіями досягається завдяки співпраці з міжнародними благодійними організаціями, представниками волонтерського руху та іншими донорами. Можемо констатувати, що інформаційне забезпечення діяльності груп ЦВС не має нині фінансової підтримки з боку держави, і ті результати, яких досягають фахівці СІМІС НАТО за рахунок внутрішніх фінансових можливостей військово-політичного блоку, досягаються в нашому випадку за рахунок доброї волі благодійників та міжнародних благодійних організацій на кшталт Червоного хреста, НСА та ін.

Специфіка роботи груп цивільно-військового співробітництва полягає у тому, що вони працюють на території своєї держави. Це дозволяє уникнути мовного, ментального, релігійного бар'єрів, полегшує можливості впливу на місцеве населення в районі проведення бойових дій. Разом з тим недостатність правового, фінансового та методологічного забезпечення значною мірою утруднює їх функціонування. Однак, на відміну від багатьох інших суб'єктів інформаційної політики, групи ЦВС ЗСУ щоденно і цілеспрямовано здійснюють прозору діяльність з метою зміцнення рівня інформаційної безпеки в районах проведення АТО.

Пролонгація ситуації некерованості інформаційним полем в зоні АТО може призвести до поступової втрати територій та повзучого наступу антидержавницьких поглядів, що є загрозою вищого рівня для національної безпеки України. Вказане обумовлює необхідність переходу від теоретичних узагальнень до практичної площини реалізації державної інформаційної політики.

Література

1. Військово-цивільне співробітництво [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Військово-цивільне_співробітництво.
2. Коропатнік І.М. Організаційно-правові аспекти застосування підрозділів Збройних сил України в миротворчих операціях : автореф. дис ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ігор Михайлович Коропатнік; В.о. Нац. акад. держ. подат. служби України. Ірпінь. 2005, с.17.
3. Про основи національної безпеки України: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2003, № 39, Ст.351.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. Офіційний вісник України. 2015, № 43, Ст.1353
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. Офіційний вісник України. 2015, №78, Ст.2592.